

*Шпильовий С.Є.,
к.е.н., доцент,
Академія муніципального управління, м.Київ*

НЕДЕРЖАВНІ ПЕНСІЙНІ ФОНДИ ЯК АЛЬТЕРНАТИВА ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ

У статті зроблено аналіз теоретичних і практичних проблем, пов'язаних з формуванням недержавних пенсійних фондів як альтернативи пенсійного забезпечення в Україні.

В статье сделан анализ теоретических и практических проблем связанных с формированием негосударственных пенсионных фондов как альтернативы пенсионного обеспечения в Украине.

In the article the analysis of theoretical and practical problems of related is done to forming of non-state pension funds as alternatives of the pension providing in Ukraine.

Постановка проблеми. Запровадження недержавного пенсійного забезпечення є одним із основних завдань до реформування системи пенсійного забезпечення України. Діяльність ринку недержавного пенсійного забезпечення позитивно впливає на стан економічного розвитку, за його допомогою формуються довгострокові заощадження, що можуть бути використані як інвестиційні в економіку. В сучасних умовах розвиток недержавного пенсійного забезпечення є одним із пріоритетних напрямків економічної політики держави. Система недержавного пенсійного забезпечення – це складова частина системи накопичувального пенсійного забезпечення, яка ґрунтується на засадах добровільної участі фізичних та юридичних осіб з метою отримання учасниками недержавного пенсійного забезпечення додаткових до загальнообов'язкового державного пенсійного страхування пенсійних виплат.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фінансово-економічні засади соціальної проблематики в цілому та пенсійної зокрема висвітлені в наукових працях вітчизняних вчених-економістів: В. Дем'янишина, Н. Кравченка, Е. Ліанової, М.Мниха, Б. Надточія, В. Новикова, С. Онишко, В. Опаріна, І. Сироти, В. Федосова, М. Шавариної, Ю. Шклярського, С. Юрія, В. Яценка та ін. Разом з тим, аналіз опублікованих робіт показує, що проблеми пенсійного забезпечення в Україні потребують подальшого дослідження та удосконалення механізму його функціонування.

Мета статті. Обґрунтування заходів щодо формування механізму ефективного державного управління доходами та видатками бюджету Пенсійного фонду України потребує вирішення наступних завдань: уточнення економічної сутності пенсійного забезпечення в умовах реформування пенсійної системи; дослідження джерел надходжень

пенсійного фонду України; аналіз фінансової діяльності Пенсійного фонду України; запровадження недержавного пенсійного забезпечення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Метою створення недержавного пенсійного забезпечення є накопичення пенсійних внесків на користь учасників пенсійного фонду з подальшим управлінням пенсійними активами для забезпечення пенсійних виплат за результатами діяльності пенсійного фонду.

Розмір пенсійних виплат у цій системі залежить від розміру пенсійних внесків, терміну, протягом якого ці внески накопичувалися і розміру отриманого на них інвестиційного доходу. Пенсійні виплати в системі недержавного пенсійного забезпечення здійснюються незалежно від одержання виплат по загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню.

Однчасне функціонування всіх трьох рівнів має стабілізувати пенсійну систему, вирівнявши ймовірні на кожному рівні демографічні й фінансові ризики.

Система недержавного пенсійного забезпечення дозволяє:

- створити додаткове до загальнообов'язкового державного пенсійного страхування джерело пенсійних виплат;
- забезпечити громадянам більш високий рівень життя при досягненні пенсійного віку;
- забезпечити формування нових джерел інвестиційних ресурсів для інвестування в різні сектори економіки;
- створити умови для додаткового стимулювання розвитку ринку капіталів, здешевлення кредитів та підвищення ліквідності фондового ринку;
- побудувати систему недержавного пенсійного забезпечення України на основі апробованих у світовій практиці принципів та механізмів.

Недержавне пенсійне забезпечення відповідно до законодавства може здійснюватися:

- пенсійними фондами шляхом укладення пенсійних контрактів між адміністраторами пенсійних фондів та вкладниками таких фондів відповідно до цього Закону. Створення недержавних пенсійних фондів найдоцільніше передбачити у формі неприбуткових юридичних осіб, які за своїми типами поділяються на відкриті, професійні й корпоративні. Критерієм поділу на зазначені типи є коло можливих учасників відповідного фонду за місцем і характером їхньої роботи;
- страховими організаціями шляхом укладення договорів страхування довічної пенсії, страхування ризику настання інвалідності або смерті учасника фонду відповідно до цього закону та законодавства про страхування;

- банківськими установами відповідно до цього закону та законодавства про банківську діяльність шляхом укладення договорів про відкриття пенсійних депозитних рахунків для накопичення пенсійних заощаджень у межах суми, визначеної для відшкодування вкладів фондом гарантування вкладів фізичних осіб, що встановлюється згідно із законом.

Слід зазначити, що жодна, навіть найзаможніша країна, не в змозі забезпечити виплату пенсії своїм громадянам на рівні середньомісячної заробітної плати, не говорячи вже про постсоціалістичні країни, до яких належить Україна.

На сьогодні в нашій державі існує понад 300 юридичних осіб, які задекларували пенсійне забезпечення як основний вид своєї діяльності. Однак, протягом останніх років кількість фізичних і юридичних вкладників у недержавних пенсійних фондах збільшилась несуттєво. У першу чергу це пов'язано із відчутним зниженням рівня життя людей у зв'язку зі світовою фінансовою кризою.

Необхідність впровадження недержавних систем пенсійного забезпечення усвідомлена сьогодні більшістю розвинутих країн і сприймається на всіх рівнях управління представниками різних верств населення. Використання недержавних джерел фінансування пенсій у розвинутих країнах світу перевірено часом і стимулюється державою, оскільки скорочує число людей, залежних від підтримки держави, створює умови для того, щоб держава зосередилась на пенсійному забезпеченні найменш захищених верств населення, ліквідує необхідність надмірно збільшувати державні соціальні програми.

Як свідчить досвід розвинутих країн, які з успіхом ввели елемент недержавного пенсійного страхування до загальної системи пенсійного забезпечення, слід враховувати ряд критеріїв побудови системи приватних пенсійних фондів, а саме:

- розробка всеохоплюючого, взаємопов'язаного і гнучкого законодавства;
- впровадження додаткових рівнів пенсійного забезпечення населення;
- розмежування довгострокових і короткострокових заходів стимулювання розвитку приватних пенсійних систем;
- чітке визначення меж державного регулювання діяльності приватних пенсійних фондів;
- захист інтересів учасників-вкладників приватних пенсійних фондів.

Головними принципами розбудови недержавного пенсійного забезпечення в Україні мають стати: поступовість, системність, максимальне врахування світового досвіду.

Основними передумовами формування ефективної системи недержавного пенсійного забезпечення є прийняття відповідних законодавчих актів, підвищення рівня життя населення, відновлення

довіри громадян до діяльності фінансових інститутів, активізація ринку капіталу.

Створення ефективного механізму функціонування недержавних пенсійних фондів вимагає розробки та реалізації комплексу першочергових заходів, зокрема:

- визначити єдиний уповноважений орган державної влади, що буде здійснювати контроль та нагляд за діяльністю недержавних пенсійних фондів. Законодавчо визначити правовий статус активів пенсійних фондів як приватної власності їх учасників;

- запровадити обов'язковий рейтинг фінансових інструментів, що є об'єктом інвестування коштів недержавних пенсійних фондів, емітентів цих інструментів та компаній – адміністраторів недержавних пенсійних фондів;

- обґрунтувати вимоги до обсягів мінімального статутного та власного капіталу компаній-адміністраторів пенсійних фондів та зберігачів пенсійних активів.

Крім того, потребує запровадження чітка процедура накопичення та виплати коштів недержавних пенсійних фондів, зокрема:

- необхідність встановити зрозумілий зв'язок між системами індивідуальних внесків до пенсійних фондів та розмірами виплат з цих фондів;

- внески учасників пенсійних фондів і накопичений інвестиційних дохід на ці кошти мають обліковуватися на персоніфікованих рахунках вкладників відокремлено від власних коштів адміністраторів та компаній з управління активами;

- в рамках програм пенсійного забезпечення має бути створена система запобіжних заходів, які б гарантували сплату доходів в результаті непрацездатності або передчасної смерті вкладника, який сплачував внески, а також унеможлилювали зловживання та махінації з пенсійними коштами;

- у випадку довічних виплат передбачити страхування життя вкладників пенсійних фондів в страхових компаніях, при цьому компанія - адміністратор несе повну відповідальність за виконання такими страховими компаніями своїх зобов'язань;

- забезпечити вільний доступ до інформації щодо обсягу коштів на персоніфікованих рахунках та руху цих коштів їх власників. Така інформація має надаватися адміністрацією пенсійних фондів їх учасникам в обов'язковому порядку двічі на рік у встановлені терміни, а також за першою вимогою вкладників.

Висновки. Діюча в Україні пенсійна система в правовому, організаційному, економічному та соціальному відношеннях потребує принципових та кардинальних змін.

Проблеми пенсійного забезпечення обумовлюються відсутністю науково обґрунтованих основ реформування пенсійної системи. Розвиток недержавного пенсійного забезпечення є стратегічним для української економіки. Активи недержавних пенсійних фондів можуть стати колосальним інвестиційним ресурсом для економіки країни, запорукою її фінансового та економічного відродження.

Використані джерела інформації:

1. Конституція України, Відомості Верховної Ради, 1996, №30, ст.141
2. Закон України «Про недержавне пенсійне забезпечення» від 09.07.2003 р. № 1057-IV.
3. Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 07.07.2010 р. № 2464-VI.
4. Васильєва Л. Й. Демографічні аспекти сучасної сім'ї // Актуал. пробл. політики: Зб. наук. пр. – Одеса, 2005. – Вип.1-2. – С.15-17.
5. Вінер М. Як розробити дійову систему недержавного пенсійного забезпечення в Україні / М. Вінер, А. Нечай, В. Яценко // Україна: аспекти праці. - 2010. - № 4. - С.12.
6. Зайчук Б. Пенсійна реформа з перспективою на майбутнє // Соціальний захист. – 2008. - №4. – С.29-31.
7. Половинчик Ю., Тарасенко Н. Пенсійна реформа: кардинальні кроки // «Україна Бізнес Ревю»; №5 (103), Січень 31, 2011, С.1-2.

УДК 338.45: 332.14

*Денисенко С.А.,
здобувач кафедри обліку і аудиту,
Академія муніципального управління, м. Київ*

ВИБІР ВАЖЕЛІВ ЕКОНОМІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДТВОРЮВАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ ПРОМИСЛОВОСТІ РЕГІОНІВ

Запропоновано методичний підхід до формування регіональної політики промислового зростання економічних систем з визначенням взаємозв'язку між важелями організаційно-правового впливу, функціонального забезпечення та системоутворювальних регуляторів для створення оптимальних інституціональних умов регулювання відтворювальних процесів у промисловості регіонів .

Предложен методический подход к формированию региональной политики промышленного роста экономических систем путем определения взаимосвязи между рычагами организационно-правового влияния, функционального обеспечения и системообразующих регуляторов для создания оптимальных институциональных условий регулирования воспроизводственных процессов в промышленности регионов.

It is offered to methodical approach to forming of regional policy of industrial growth of the economic systems with determination of intercommunication between the levers of